

for future shareholders. Thirdly, it is a small amount of foreign investment as a source to replenish bank capital.

5. Conclusions

Our analysis suggests that today small banks in dire need of raising the level of capitalization. Of course, many more opportunities to attract additional financial resources to have the greatest capital and large banking institutions. While opportunities in attracting financial resources in small and medium-sized banks are limited.

In this case it is more detail to management of capital in the banking system of Ukraine, looks at the relationship size and capital structure of the financial stability of banks, why is devoted to these studies.

Література

1. Україна. Закон. Про банки і банківську діяльність : від 07.12.2000 року № 2121 – III (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5. – С. 30.
2. Україна. Національний банк. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. – № 368 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 40. – С. 83.
3. Україна. Національний банк. Постанова про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України від 09.06.2010 р. № 273 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Довгань, Ж. Капіталізація банківської системи України / Ж. Довгань // Вісник НБУ. – 2008. – № 11. – С. 10–14.
5. Національний Банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
6. Скоробагач, О. І. Капіталізація малих та середніх банків як важливий інструмент забезпечення надійності банківської системи України / О. І. Скоробагач // Економіка та держава. – 2011. – № 10. – С. 46–50.
7. Структура власного капіталу банків України за станом на 01.01.2012 р. (у розрізі банків) // Вісник НБУ. – 2012. – № 3. – С. 60–65.
8. An Update on Emerging Issues in Banking. – Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC). – May 2005. – pp. 1–2.
9. Altman, E. I. et al. A new model to identify bankruptcy risk of corporation / E. I. Altman // J. of Banking and Finance. – June 1977. – № 2. – pp. 89–97.
10. Thoraval, P. Y. The Basel II framework: the role and implementation of Pillar 2 // Banque de France // Financial. Stability Review. – 2006. – December. – № 9.

ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ КАПИТАЛИЗАЦИИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

В статье осуществлен анализ уровня капитализации банков Украины в разрезе групп и перспектив его повышения. Исследована такая величина, как прибыль, которая является важным источником роста капитала малых и средних банков, и предложены направления повышения уровня капитализации банковской системы Украины.

Ключевые слова: капитализация банков Украины, собственный капитал, регулятивный капитал, уставный капитал, группы банков, адекватность капитала.

Вареник Віктор Анатолійович, асистент, кафедра банківської справи, Львівська комерційна академія, e-mail: varenykva@mail.ru.

Вареник Виктор Анатольевич, ассистент, кафедра банковского дела, Львовская коммерческая академия.

Varenyk Victor, Lviv Academy of Commerce, e-mail: varenykva@mail.ru

УДК 658.8

Кузьмін О. Є.,
Городиська Н. А.

ТИПОЛОГІЯ ІНЖИНІРИНГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СУБ'ЄКТІВ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

У статті систематизовано і розвинуто типологію інжинірингових підприємств як суб'єктів ринкового середовища й однієї із основних рушійних сил інноваційних перетворень. Крім того, надано змістовну характеристику кожному виду таких організацій, які виокремлені в межах типології, що дає змогу скласти уявлення про їхнє різноманіття, а також дозволяє спростити вибір цих суб'єктів господарювання потенційними замовниками інжинірингових послуг.

Ключові слова: інжиніринг, інжиніринговий проект, інжинірингові підприємства, типологія.

1. Постановка проблеми

Сучасний стан вітчизняної економіки свідчить про необхідність її системної трансформації та впровадження докорінних змін у різних сферах, насамперед у промисловості. У таких умовах одним із першочергових завдань вітчизняних промислових підприємств є впровадження інновацій у різних сферах, які уможливають виготовлення конкурентоспроможної продукції. Адже, як свідчить досвід економічно розвинутих країн і провідних підприємств промисловості, саме інновації та інноваційна

діяльність є тим каталізатором, який сприятиме виходу підприємств із кризи, а також дасть змогу покращити їхні конкурентні позиції на вітчизняних і закордонних ринках. У цьому контексті актуалізується необхідність удосконалення теоретико-прикладного обґрунтування інжинірингу та діяльності інжинірингових підприємств як одних із ключових суб'єктів ринкового середовища й інфраструктури інноваційної діяльності. Від ефективності їхньої діяльності значною мірою залежатиме ефективність інноваційної діяльності не тільки в промисловості, а й у вітчизняній економіці загалом.

Інжинірингові підприємства традиційно займають одне із провідних місць в інфраструктурі економічно розвинених держав світу. Особливо важливою є їхня роль у процесі активізації інноваційної діяльності. Як визначено у роботі Б. Данилишина та В. Чижова [3, с. 5], інжинірингові організації є невід'ємними складовими інфраструктури інноваційної діяльності разом із маркетинговими, консалтинговими, аудиторськими компаніями, технополісами, технопарками, інноваційними біржами, бізнес-інкубаторами тощо. Як свідчить практика європейських держав, доволі часто інжиніринг приймає безпосередню участь у всіх стадіях розроблення і впровадження інновацій. Він сприяє покращенню інноваційного та інвестиційного клімату і є важливою складовою інноваційного середовища.

Вивчення проблем формування та економічного оцінювання діяльності інжинірингових підприємств вимагає їхньої зведеної типології, тобто об'єднання різноманітних видів цих суб'єктів господарювання у групи за різними типологічними ознаками. З огляду на це, виокремлення різноманітних ознак типології, уточнення сутності деяких, а також доповнення існуючих ознак новими, які викликані вимогами часу, свідчить про актуальність й практичну спрямованість дослідження.

2. Аналіз останніх наукових досліджень

Особливості діяльності різних видів інжинірингових підприємств без їх належної та повної систематизації розкривають у своїх роботах чимало вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких варто виокремити праці І. Альтшулера, І. Балабанова, Р. Бірбраєра, Б. Данилишина, Є. Закірова, А. Зермінова, Л. Іванова, А. Кирилова, В. Кондратьєва, К. Литвинова, А. Люкшина, О. Редкіна, А. Румянцева, М. Синиці, Н. Стриха, Л. Таранюка, Д. Толкачова, В. Туринського, А. Фахрутдінова, А. Чуприна та багатьох інших. Попри це, як свідчить огляд та узагальнення літературних джерел, проблема типології інжинірингових підприємств є невирішеною і потребує подальших досліджень у цьому напрямку. Відсутність чіткої систематизації суб'єктів господарювання, що надають інжинірингові послуги, зумовлюється ще й тим, що станом на сьогодні у чинному законодавстві України навіть не дається визначення поняття «інжинірингове підприємство».

3. Мета дослідження

Враховуючи вищенаведене, основним завданням дослідження є систематизація і розвиток типології інжинірингових підприємств, а також надання змістової характеристики кожному із них, які виокремлені в межах типології.

4. Результати дослідження

Стрімкий розвиток міжнародних операцій із торгівлі інженерно-консультаційними послугами виокремив їх сьогодні в окрему та самостійну форму міжнародної торгівлі, у результаті чого можна стверджувати про формування повноцінного світового ринку інжинірингу із усіма його характерними рисами. У зв'язку із цим, як на національному, так і на світовому ринку зростає роль і значення суб'єктів підприємницької діяльності, що надають інжинірингові послуги.

Необхідність залучення інжинірингового підприємства до реалізації інжинірингових проектів пояснюється в першу чергу їхньою складністю. Як визначено у роботі І. Альтшулера [1], складність перебудови промислового підприємства визначається низкою важливих чинників, зокрема, високою вартістю основних фондів, необхідністю залучення чималих інвестицій, низьким рівнем оборотності ресурсів, високим рівнем ризику перетворень, а також кадровими проблемами (важко знайти та втримати хороших фахівців, натомість, підготовка нових потребує значного проміжку часу).

У роботі [8] усі підприємства, що працюють на ринку інжинірингових продуктів, автором діляться на:

а) спеціалізовані інжинірингові підприємства, до яких відносять:

– інженерно-консультаційні організації, зосереджені на наданні «чистих» послуг. Вони здебільшого не мають своїх власних потужностей для ведення будівельних робіт, виробництва техніки тощо, а основний напрямок їхньої діяльності – розроблення проектів, контролювання їхнього виконання, збирання інформації, консультивання тощо;

– консультаційні організації, що спеціалізуються на наданні послуг з управління виробничими потужностями, навчання персоналу тощо;

б) інженерно-дослідницькі організації, що розробляють технологічні процеси, конструюють машини, обладнання тощо;

в) будівельні підприємства-підрядники, що безпосередньо здійснюють основні роботи зі спорудження промислових і цивільних об'єктів. Пропонуючи укладення контракту на будівництво об'єктів «під ключ» чи на управління будівництвом, вони можуть самостійно надавати інженерно-технічні послуги. Для цієї категорії юридичних осіб інжиніринг – це додатковий напрямок діяльності, що забезпечує комплексне вирішення технологічних, екологічних чи економічних проблем замовника;

г) промислові підприємства, що виготовляють товари інженерно-технічного призначення і народного споживання. Вони активно пропонують ринку допомогу з удосконалення виробництва шляхом передачі технічного та управлінського досвіду. Їхня діяльність із надання інжинірингових послуг тісно пов'язана з реалізацією технології і здебільшого здійснюється в комплексі із продажем обладнання, патентів, ноу-хау та ліцензій.

Така типологія інжинірингових підприємств містить низку дискусійних положень. Зокрема, якщо брати до уваги позицію автора, то згідно його підходу фактично кожне промислове підприємство, яке виготовляє товари інженерно-технічного призначення і народного споживання та дещо їх модифікує під потреби замовника, можна вважати інжиніринговим, що викликає сумнів. Істотним недоліком цього підходу до виокремлення видів інжинірингових підприємств є і те, що автором не вказано ознаки типології, що значно зменшує її прикладну цінність. Також незрозуміло, до якого виду слід відносити ті інжинірингові організації, які, наприклад, складають проекти і розробляють під них технологічні процеси. Окрім того, у попередніх працях авторів доведено, що існує теж таке поняття, як «виробничий консалтинг» і його не можна ототожнювати із поняттям «інжиніринг». Відтак, суперечливим можна вважати трактування інжиніринговими консультаційних організацій,

що спеціалізуються на наданні послуг з управління виробничими потужностями, навчання персоналу тощо.

Виокремлення за рівнем комплексності комплексного та часткового інжинірингу дає змогу ідентифікувати інжинірингові підприємства, які спеціалізуються на комплексному чи частковому інжинірингу. Вивчення теорії і практики дозволяє стверджувати, що не кожне інжинірингове підприємство може надавати увесь комплекс робіт і послуг у сфері інжинірингу, зокрема вибір технології, пошук і вибір обладнання, розроблення проектної документації, інвестиційного проекту, організування будівельних робіт, запуск виробництва, його ліцензування, сертифікування продукції тощо. Це пояснюється низкою чинників, в першу чергу розмірами підприємств, кількісно-професійною структурою працівників, досвідом діяльності на ринку тощо. Відтак, більшість вітчизняних інжинірингових суб'єктів господарювання належать до сфери часткового інжинірингу, за якого окремі роботи чи послуги в межах інжинірингового проекту вони виконують самостійно, а для реалізації інших, якщо потрібно, залучають підрядників. Таким чином, перша категорія інжинірингових підприємств — це фактично ті, які спроможні виконати самостійно інжиніринговий проект «під ключ», інші ж цього самостійно зробити не можуть.

Д. Козлов, провідний фахівець АТ «Інжиніринг промислових технологій Інпромтекс», пропонує здійснювати типологію інжинірингових підприємств за комплексом послуг, що надаються ними, а також за їхньою спеціалізацією [10]. За цими ознаками автор виокремлює галузеві і структурні інжинірингові організації. Причому, під структурними інжиніринговими підприємствами автор розуміє ті, які здатні підготувати і впровадити проект будь-якої складності, а до галузевих відносить ті, які спеціалізуються у певній галузі. Наведена типологія не є однозначною і швидше дискусійною, адже спостерігається не тільки змішування різних видових ознак, а й невідповідність видів таких підприємств та цих ознак. Натомість слід звернути увагу на доцільність типології інжинірингових підприємств за їхньою спеціалізацією, виокремлюючи при цьому галузеві суб'єкти господарювання та міжгалузеві. До галузевих інжинірингових підприємств доцільно відносити ті, які реалізують інжинірингові проекти у конкретно визначеній галузі (здебільшого це будівництво, окремі сфери промисловості). Наприклад, поширеними у Російській Федерації є інжинірингові підприємства, що надають послуги чи виконують різні роботи у лікєро-горілчаній промисловості. Їхнє функціонування спричинене існуванням низки особливостей цієї сфери промисловості, зокрема: необхідність одержання спеціального допуску для роботи із спиртом і спиртомісткими продуктами, особливі пожежні вимоги до технологічного обладнання тощо. Міжгалузеві інжинірингові підприємства спеціалізуються на різних галузях, відтак, можуть реалізовувати інжинірингові проекти різних сфер економіки.

Суперечливим можна також вважати виокремлену у роботі К. С. Литвинова [6, с. 54] типологію інжинірингових підприємств за видом робіт, що виконуються, на спеціалізовані та промислові. До спеціалізованих автор відносить, зокрема, інженерно-консультаційні й інженерно-будівельні. У цьому випадку незрозуміло, чому промислові інжинірингові підприємства не можуть бути спеціалізованими, відтак, така типологія не є науково обґрунтованою.

У цій же праці автор пропонує виокремлювати за характером здійснення господарської діяльності незалежні та залежні інжинірингові підприємства. Незалежні, згідно позиції автора, є окремими юридичними особами, мають усі реквізити самостійної юридичної особи і здійснюють свою господарську діяльність самостійно. Залежні інжинірингові підприємства пов'язані із однією чи декількома юридичними особами і є фактично філіями або дочірніми компаніями останніх. Зокрема, нерідко великі промислові підприємства утворюють у своїй структурі проектні інститути, дослідні організації, конструкторські бюро, які, по-перше, є окремими господарськими одиницями, а по-друге, не тільки надають інжинірингові послуги материнській компанії, а й стороннім замовникам. Принципова відмінність залежних від незалежних інжинірингових підприємств полягає в існуванні у перших відносин юридичного підпорядкування шляхом участі іншої юридичної особи у формуванні статутного фонду організації, що надає інжинірингові послуги. Дискусійним у цій типології можна вважати ознаку типології, що пропонує автор, адже характер здійснення господарської діяльності не дає підстав виокремлювати такі види інжинірингових підприємств. Аналізування змістового наповнення кожного із виокремлених видів інжинірингових підприємств за ознаку типології дає змогу обрати юридичне підпорядкування.

У роботі В. Кондратьєва [5, с. 54] пропонується виокремлювати залежно від ситуації інжинірингові підприємства-консультанти, підприємства-підрядники, а також підприємства-координатори. Підхід автора до відображення таких видів інжинірингових підприємств, безперечно, заслуговує на увагу, однак водночас слід наголосити на некоректності наведення ознаки типологізації, яка є окрім того ще й ненауковою. Відтак, пропонується за таку ознаку у цьому випадку брати форму участі інжинірингових підприємств у реалізації інжинірингових проектів. Інжинірингові підприємства-консультанти спрямовують свою діяльність під час реалізації інжинірингових проектів лише на надання різноманітних інженерно-консультаційних послуг. Вони спеціалізуються тільки на наданні фахових консультацій щодо вирішення наявних у замовника проблем чи виявлення шляхів удосконалення виробництва без вжиття конкретних практичних дій у цьому напрямку. Якщо інжинірингова організація є однією із ланок проекту (будівельного, виробничого, інвестиційного тощо), виконуючи при цьому низку робіт чи надаючи послуги, — тоді вона є підприємством-підрядником. Діяльність інжинірингових підприємств-координаторів спрямована на координування різноманітних проектів та усіх робіт, що виконуються в їхніх межах (укладення угод із підрядниками, пошук джерел фінансування тощо).

Виокремлення за рівнем індивідуалізації індивідуального та стандартного інжинірингу дає змогу також виокремити за цією ознакою інжинірингові підприємства індивідуального й стандартного інжинірингу. Перші мають у своїй наявності різні засоби й ресурси, які дають їм змогу індивідуально підійти до кожного замовника й запропонувати йому унікальні рішення його проблем. В першу чергу цього можна досягти за рахунок висококваліфікованого персоналу, відтак, вартість послуг цих суб'єктів буде значно вищою, ніж за умов стандартного інжинірингу. Саме для таких

інжинірингових проектів характерний найвищий рівень інноваційності, вирішення існуючих проблем при цьому вимагає творчого й інноваційного підходу. Для того, щоб успішно розвиватись у цьому сегменті, такі інжинірингові підприємства повинні мати достатньо засобів, щоб реалізовувати унікальні проекти.

Інжинірингові підприємства стандартного інжинірингу позиціонують себе на ринку як такі, що пропонують замовникам інжинірингові послуги за мінімально можливою ціною. Вони використовують працю незначної кількості висококваліфікованих працівників, стандартні технології, методології, засоби автоматизації. Не пропонуючи унікальних вирішень наявних проблем, в умовах вітчизняної економіки саме такі підприємства здобувають найбільші конкурентні переваги.

Вивчення практичного досвіду діяльності інжинірингових підприємств дає змогу також здійснювати їхню типологію за інноваційною спрямованістю на інноваційно-орієнтовані та неінноваційно-орієнтовані. До перших можна віднести ті, які мають у своїй структурі сучасні науково-дослідні, експериментальні та випробувальні центри, метою яких є розроблення і впровадження нових технологій, машин, устаткування тощо. Це вони готові запропонувати як своїм постійним клієнтам, так і потенційним. Такі інжинірингові підприємства, як правило, мають висококваліфікованих працівників, а також реалізують комплексну довгострокову програму підвищення їхньої компетентності. У сучасних умовах самі такі організації здатні бути конкурентоспроможними на ринку, у першу чергу, серед іноземних компаній. Неінноваційно-орієнтовані інжинірингові компанії, натомість, таких можливостей не мають, і їхні інжинірингові рішення здебільшого не пов'язані із інноваціями, а лише із неінноваційним покращенням виробництва.

Прикладним можна вважати поділ інжинірингових підприємств також за рівнем інноваційного потенціалу на високоінноваційні, середньоінноваційні та низькоінноваційні. Віднесення тих чи інших інжинірингових організацій до конкретного виду можна вважати перспективою подальших досліджень у цьому напрямі. Уведення такої ознаки типології має прикладну цінність, адже, володіючи такою інформацією, власники та керівники інжинірингових підприємств можуть приймати управлінські рішення щодо позиціонування себе на ринку.

В аналізованому аспекті прикладним із практичної точки зору є поділ інжинірингових підприємств за спектром супутніх послуг, які вони пропонують, на підприємства-«ідеологи» та підприємства-«організатори». Необхідність введення цієї ознаки типології пояснюється тим, що деякі суб'єкти господарювання — замовники інжинірингових послуг — прагнуть отримати не тільки рекомендації для вирішення своїх виробничих проблем, а й конкретні шляхи реалізації цих рекомендацій. Наприклад, інжинірингове підприємство-«ідеолог» тільки сформулює проблему необхідності введення паралельних технологічних процесів, а таке ж підприємство-«організатор» окрім цього ще й надасть інформацію про конкретних постачальників обладнання для такого переходу, їхні товарні та цінові пропозиції, за необхідності, зведе замовника та постачальника тощо. Нерідко між постачальником та інжиніринговим підприємством уже є укладені угоди про співробітництво або наявний недокументальний досвід співпраці. Маючи таку інформацію, суб'єкт господарювання, знаючи власні

можливості, при виборі інжинірингового підприємства буде звертати увагу на те, чи йому потрібні тільки «ідеї», чи теж їхнє подальше «організування реалізації».

Окрім вищенаведених ознак типології інжинірингових підприємств теоретичну й прикладну цінність має теж поділ цих суб'єктів господарювання за ознаками, за якими систематизують будь-які види організацій. Зокрема, за рівнем конкурентоспроможності можна виокремити інжинірингові підприємства із високим, середнім та низьким рівнями конкурентоспроможності. Такий поділ потрібний в першу чергу для самих організацій, що надають інжинірингові послуги, адже залежно від рівня їхньої конкурентоспроможності може, наприклад, формуватись ціна за розроблення й реалізацію інжинірингового проекту. Суб'єкти зовнішнього середовища (рейтингові агентства, консалтингові компанії, банківські установи тощо) можуть використовувати таку інформацію для формування рейтингу інжинірингових підприємств.

Інжинірингові підприємства доцільно теж розрізняти за етапом їхнього життєвого циклу [4, 7, 9]. Це важливо, адже розуміння власниками та менеджерами етапу, на якому знаходяться їхні організації, дає їм змогу приймати оптимізаційні управлінські рішення і вживати заходи для того, щоб мати стійкі конкурентні позиції на кожному етапі свого життєвого циклу. Зокрема, новостворені інжинірингові підприємства повинні докласти зусиль для того, щоб одразу ставити чіткі цілі, будувати стабільні взаємовідносини із партнерами і замовниками, а також забезпечувати себе різними ресурсами для переходу у наступну фазу. Інжинірингові підприємства, що знаходяться на другій стадії (такі, що розвиваються), мають зовсім інші завдання. Вони повинні активізуватись на ринку, впроваджувати інноваційні рішення, розширювати сфери впливу, а також взаємозв'язки. Зрілі інжинірингові підприємства характеризуються стабільним механізмом функціонування. Для них характерний високий рівень професіоналізму, а накопичений чималий потенціал діяльності дає змогу виявити нові напрямки розвитку. Якщо ж інжинірингове підприємство належить до трансформаційних (тобто знаходиться на останньому етапі життєвого циклу), його зусилля повинні бути спрямованими на утримання ринкових позицій, вирішення конфліктів усередині організації, збереження висококваліфікованого персоналу, виявлення нових можливостей розвитку.

За ринковою орієнтацією підприємства, що надають інжинірингові послуги, доцільно поділяти на ринково-орієнтовані (їхня діяльність орієнтується на потреби попиту, вони досліджують ринок, виявляють потреби замовників, адаптують під їхні вимоги свій асортимент послуг тощо) та «директивні» (які здійснюють свою діяльність згідно «стандартної» пропозиції своїх послуг).

За територією, на якій діють, інжинірингові підприємства, їх варто поділяти на ті, що функціонують на внутрішньому або міжнародному ринках, чи поєднують свою діяльність на обох вищенаведених ринках.

Використовуючи положення Господарського кодексу України № 436-IV від 16.01.2003 р. із змінами та доповненнями (ст. 63), за способом утворення можна виокремити корпоративні й унітарні інжинірингові підприємства. Корпоративні засновані більш ніж одним засновником на підставі прийняття рішення про ведення спільної підприємницької діяльності. У цьому випадку

формується, як правило, спільний статутний фонд на підставі об'єднання майна, затверджується статут, створюються виконавчі органи, а прибуток розподіляється пропорційно до внесків засновників. Ця група включає також найбільш поширені у практиці інжинірингові підприємства у формі господарських товариств.

На протигагу корпоративним, унітарні інжинірингові підприємства засновані одним суб'єктом. Він самостійно залучає усе необхідне для ведення підприємницької діяльності майно, затверджує статут, здійснює управління організацією, приймає ключові управлінські рішення щодо її функціонування, а також ліквідації чи реорганізації.

Існування такого поділу інжинірингових підприємств є інформаційною базою, що дозволяє суб'єктам економіки, у т. ч. й іноземним, обирати спосіб заснування (утворення) цих юридичних осіб, а також спосіб формування їхнього статутного фонду.

Відповідно до вищезгаданого Господарського кодексу України можна також здійснювати типологію інжинірингових підприємств за приналежністю капіталу. Це дасть змогу вирішити низку важливих завдань для теорії і практики. Зокрема, таку інформацію можуть використовувати органи статистики для ведення обліку щодо кількості національних, іноземних і змішаних організацій, що надають інжинірингові послуги. Окрім того, враховуючи норми чинного законодавства щодо надання пільг іноземним інвесторам, резиденти під час створення (заснування) чи реорганізації інжинірингових організацій можуть залучати іноземних інвесторів для перетворення цих компаній в іноземні чи із змішаною власністю.

Як відомо, згідно ст. 63 Господарського кодексу України за приналежністю капіталу пропонують виокремлювати три види суб'єктів підприємницької діяльності. З урахуванням цієї правової норми інжинірингові підприємства бувають:

- з іноземними інвестиціями — якщо частка іноземних інвестицій у статутному фонді інжинірингового підприємства становить 10 % і більше;
- іноземним — якщо така частка становить 100 %;
- національним — якщо у статутному фонді іноземних інвестицій немає взагалі або така частка становить менше 10 %.

Як відомо, суб'єктів господарювання також поділяють за метою і характером діяльності на комерційні та некомерційні. Вирішуючи поставлене завдання типології інжинірингових підприємств, слід зауважити, що така ознака типології може де-факто існувати, однак роль і значення такого поділу є незначним, тому у загальну типологію його включати недоцільно. Зокрема, як свідчить теорія та практика інжинірингу, організації, що реалізують інжинірингові проекти, є комерційними.

За формою власності у чинному законодавстві та у літературі виокремлюють приватні, колективні, комунальні та державні підприємства, а також ті, що засновані на змішаній власності. Враховуючи це, приватною інжиніринговою компанією є та, яка утворена на приватній власності. Засновниками у цьому випадку можуть бути або окремі громадяни, або юридичні особи. Колективним інжиніринговим підприємством є те, що засноване на колективній власності. Якщо у створенні інжинірингового підприємства бере участь територіальна громада, тоді воно є комунальним. І якщо його засновником

є держава в особі її компетентних органів, тоді цей суб'єкт господарювання є державним. Можливий теж випадок, коли під час створення інжинірингового підприємства використовуються різні форми власності, тоді воно вважається таким, що засноване на змішаній формі власності.

Беручи до уваги положення ст. 55 Господарського кодексу України, за розміром можна виокремити великі інжинірингові підприємства, середні, малі та ті, що належать до мікропідприємництва. Як відомо згідно чинного законодавства, інжиніринговими підприємствами — суб'єктами мікропідприємництва є ті, у яких «середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ». До малих інжинірингових підприємств доцільно відносити ті, у яких «середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ». Інжинірингові підприємства, у яких «середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ», належать до великих. Усі решту інжинірингові підприємства є середніми.

Знання і розуміння такого поділу інжинірингових підприємств є важливим із кількох точок зору. Перш за все, така інформація може бути потрібною для потенційних засновників такого виду юридичної особи і навіть для існуючих власників чи керівників, адже існують особливості оподаткування підприємств залежно від їхнього розміру. По-друге, органи статистики, використовуючи інформацію про поділ інжинірингових організацій залежно від їхнього розміру, можуть вести облік цих організацій залежно від кількості працюючих та розміру річного доходу.

Використовуючи норми чинного законодавства, для типології інжинірингових підприємств можна ввести ще одну ознаку — правовий статус і форма господарювання. З урахуванням цього доцільно розрізняти:

- одноосібні інжинірингові підприємства — які є у власності однієї особи; у цьому випадку така особа за своїми зобов'язаннями відповідає усім наявним у неї майном;
- кооперативні інжинірингові підприємства — утворюються тоді, коли громадяни добровільно об'єднують свої зусилля та ресурси для ведення спільної підприємницької діяльності;
- орендні інжинірингові підприємства, для яких характерне тимчасове користування і володіння майном;
- інжинірингові підприємства у формі господарських товариств (партнерства) — це ті, що утворені юридичними особами та/або громадянами для спільного ведення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку; при цьому відбувається укладення між ними засновницького договору та здійснюється об'єднання їхнього майна.

На основі проведеного дослідження можна запропонувати комплексну типологію інжинірингових підприємств за низкою суттєвих та незалежних ознак з урахуванням недоліків розглянутих вище типологій (рис. 1).

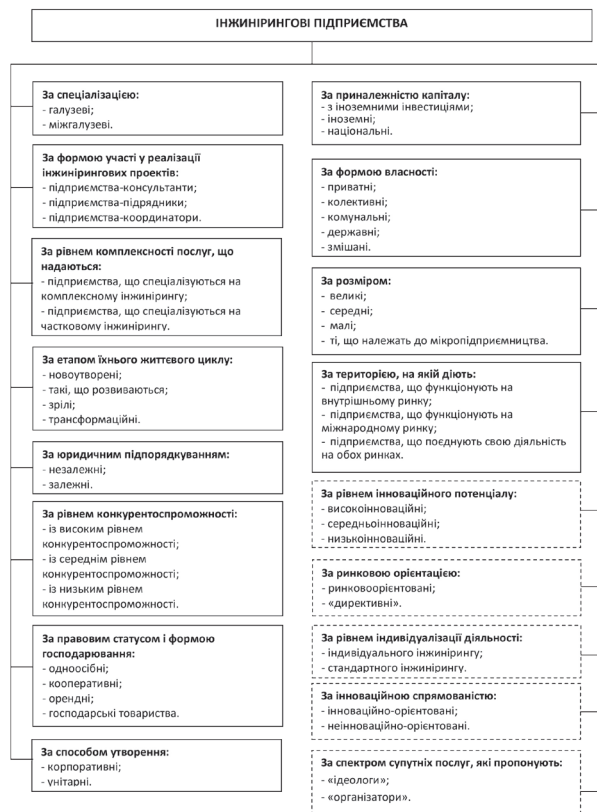

Рис. 1. Типологія інжинирингових підприємств [] — ознаки та види підприємств, запропоновані авторами (Примітка: розроблено авторами)

5. Висновки

Виокремлення різноманітних ознак типології інжинирингових підприємств, уточнення сутності деяких, а також доповнення існуючих ознак новими, які викликані вимогами часу, показує прикладну цінність розвинутої типології організацій, що надають інжинирингові послуги. Така типологія має теоретичну та практичну цінність, оскільки є базою для вирішення низки важливих завдань підвищення ефективності діяльності цих суб'єктів господарювання, насамперед, визначення чинників, які визначатимуть ефективність їхньої діяльності.

Систематизована й розвинута типологія інжинирингових підприємств, а також надана змістовна характеристика кожному із них, які виокремлені в межах типології, дає змогу скласти уявлення про їхнє різноманіття, а також дозволяє спростити вибір цих суб'єктів господарювання потенційними замовниками інжинирингових послуг. Окрім того, маючи таку інформацію, самі інжинирингові підприємства зможуть приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо перспектив розвитку своєї діяльності. Такі завдання виступатимуть перспективою подальших досліджень у цьому напрямку.

Література

- Альтшулер, И. Инженерный консалтинг как методология создания «умного производства» [Текст] / И. Альтшулер // Умное производство. — № 16. — 12.11.2011 р.
- Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. із змінами та доповненнями.
- Данилишин, Б. Научно-инновационное обеспечение устойчивого экономического развития Украины [Текст] / Б. Данилишин, В. Чижова // Экономика Украины. — 2004. — № 3. — С. 4–12.

- Жежуха, В. Й. Оцінювання інноваційності технологічних процесів машинобудівних підприємств [Текст]: дисерт. робота на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 — економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / В. Й. Жежуха. — Львів, 2010.
- Кондратьев, В. Даешь инжиниринг! Методология организации проектного бизнеса [Текст]: навчальний посібник / В. Кондратьев, В. Лоренц. — М.: Эксмо, 2007. — 446 с.
- Литвинов, К. С. Современный рынок инжиниринговых услуг [Текст] / К. С. Литвинов // Российский внешнеэкономический вестник. — 2010. — № 5. — С. 68–73.
- Лобанов, А. А. Организация инжиниринговых услуг с применением логистики [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.05 — економіка та управління народним господарством / А. А. Лобанов. — Москва, 2009. — 24 с.
- Международная торговля инжиниринговыми услугами [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.gsu.by/biglib/GSU/Экономический/49_Полякова_Тема%20Международная%20торговля%20инжиниринговыми%20услугами.pdf.
- Москаленко, О. М. Інноваційна модернізація українських експорторієнтованих промислових підприємств [Текст] / О. М. Москаленко, А. А. Амбарцумян // Наука й економіка. — 2011. — № 1(21). — С. 140–145.
- Теория и практика инжиниринга [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.imperivkusa.ru/winteq/winteq.php?inc=archive/003_2004_01/art_1#Anchor-31618.

ТИПОЛОГІЯ ИНЖИНИРИНГОВЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ КАК СУБЪЕКТОВ РЫНОЧНОЙ СРЕДЫ И ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ

В статье систематизирована и развита типология инжиниринговых предприятий как субъектов рыночной среды и одной из основных движущих сил инновационных преобразований. Кроме того, предоставлена содержательная характеристика каждому виду таких организаций, которые есть в типологии. Это позволяет составить представление об их многообразии, а также позволяет упростить выбор этих субъектов хозяйствования потенциальными заказчиками инжиниринговых услуг.

Ключевые слова: инжиниринг, инжиниринговый проект, инжиниринговые предприятия, типология.

Кузьмін Олег Євгенович, доктор економічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України, директор Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту, завідувач кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет «Львівська політехніка», e-mail: okuzmin@polynet.lviv.ua.

Городиська Наталія Андріївна, аспірант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту, Національний університет «Львівська політехніка».

Кузьмин Олег Евгенович, доктор экономических наук, профессор, заслуженный работник народного образования Украины, директор Учебно-научного института экономики и менеджмента, заведующий кафедрой менеджмента и международного предпринимательства, Национальный университет «Львовская политехника».

Городиская Наталья Андреевна, аспирант кафедры менеджмента и международного предпринимательства, Учебно-научный институт экономики и менеджмента, Национальный университет «Львовская политехника».

Kuzmin Oleg, Lviv Polytechnic National University, e-mail: okuzmin@polynet.lviv.ua.
Gorodyska Natalya, Lviv Polytechnic National University